

SCHOOL EN GODSDIENST 50 JAAR

Waarvoor stonden we, waarvoor staan we?

Al ruim 20 jaar – vanaf september 1977 – is *School en Godsdienst* prominent aanwezig tijdens mijn dagelijkse werkzaamheden. Uit de eindeloze reeks suggesties van het ‘basiskamp’ – de ruim 150 redactievergaderingen – probeer ik week na week een leesbaar en bruikbaar eindproduct te kneden. Aanvankelijk als redactiesecretaris, later als eindredacteur. Geteld heb ik ze niet, maar het aantal nummers dat ik het daglicht mocht laten zien, moet zo rond de 160 belopen. Nog hopelozender zou het zijn al die gedrukte bladzijden te tellen, maar een ruwe schatting doet vermoeden dat er dat zo rond de 3.500 moeten zijn.

Om al deze pagina's te vullen, had ik in de loop der jaren contacten met honderden auteurs: telefonisch, mondeling, schriftelijk, per fax of – sinds kort – e-mail. Vrijwel wekelijks overleg ik met de hoofdredacteur (ik ben inmiddels aan de vijfde toe) wat de stand van zaken is met betrekking tot de planning van de nummers die in voorbereiding staan. Ik heette vele nieuwe redacteuren welkom, en nam van even zovele afscheid.

Het aantal lezers/abonnees slonk in al deze jaren van een kleine 10.000 tot iets boven de 1.200. Redenen: fusies en opheffing van basisscholen, verminderde interesse onder invloed van de ontzuiling en secularisatie, neerleggen of veranderen van functies. Een groot aantal katechetische stromingen en topics passeerden in *School en Godsdienst* de revue: ervaringskatechese, bevrijdingskatechese, bijbelkatechese, Geestelijke stromingen, levobas, interlevensbeschouwelijke dialoog. En in al die jaren ontwikkelde *School en Godsdienst* zich tot wat het nu is: tijdschrift voor basisonderwijs en levensbeschouwing.

Vogelvlucht

Tot en met 1986 had het Hoger Katechetisch Instituut (HKI) te Nijmegen de opdracht om met de door het Centraal Bureau voor het Katholiek Onderwijs (CBKO) verstrekte financiële middelen het tijdschrift uit te geven. Een opdracht, die inhield dat aan het HKI de verantwoordelijkheid werd toevertrouwd ten aanzien van het gehele beleid betreffende dit tijdschrift, zowel inhoudelijk als financieel. Om deze verantwoordelijkheid concreet gestalte te geven, werd de HKI-redactie aanvankelijk bijgestaan door een redactieraad van personen buiten het HKI. Met ingang van jaargang 1968 werden deze personen opgenomen in de redactie. Vanaf 1970 werd in het colofon uitdrukkelijk vermeld, dat *School en Godsdienst* werd uitgegeven “in opdracht van het Centraal Bureau voor het Katholiek Onderwijs door het Hoger Katechetisch Instituut”. Eind 1986 besloot het CNKO de financiering van *School en Godsdienst* te beëindigen. Het CBKO achtte het tekort op de exploitatierekening niet langer verenigbaar met de eigen functie van het bureau en zijn beleidsprioriteiten. Het bestuur van het HKI besloot daarop *School en Godsdienst* onder eigen beheer voort te zetten. Deze beslissing werd genomen vanwege het grote belang van *School en Godsdienst* voor de katechetische ontwikkelingen in Nederland en Vlaanderen. Het HKI zag in *School en Godsdienst* een belangrijk instrument voor leerplanontwikkeling, studie en reflectie, informatievoorziening en professionalisering. In september 1990 – bij de opheffing van het HKI – nam het KPC de uitgave en het beheer van het tijdschrift over.

Functie en doelgroep

In het redactiestatuut van *School en Godsdienst* wordt als doelstelling gegeven: het bieden van praktijkgerichte ondersteuning aan hen, die werkzaam zijn op het terrein van de katechese en levensbeschouwelijke vorming van kinderen, met name binnen (basis)schoolverband en – op bescheiden wijze – in buitenschoolse situaties.

Hoewel *School en Godsdienst* in eerste instantie gericht was op leraren in het primair onderwijs, pabo-studenten en –docenten en districtskatecheten, is de lezer *School en Godsdienst* groter dan alleen

het onderwijsveld. Pastores, pastorale werk(st)ers en vrijwilligers in het pastoraat gebruiken *School en Godsdienst* nogal eens bij de voorbereiding van kinderwoorddiensten, gezingsvieringen of andere liturgische vieringen en katechetische bijeenkomsten voor kinderen. Ook voor beleids- en begeleidingsinstanties, docenten en studenten aan theologische hogescholen en lerarenopleidingen levert *School en Godsdienst* studie- en informatiemateriaal.

School en Godsdienst heeft vanouds een ondersteunende functie met betrekking tot de vormgeving van het vak godsdienst/levensbeschouwing in het primair onderwijs. Gezien de aard en de structuur van het basisonderwijs functioneert het tijdschrift echter in de volle breedte van dit onderwijs en levert het tevens een bijdrage aan de brede identiteitsontwikkeling van het (katholiek) onderwijs, interculturele activiteiten, Geestelijke Stromingen, wereldoriëntatie, normen- en waardenontwikkeling, beeldende vorming enzovoort.

Voor een aantal projecten en activiteiten van het KPC leverde *School en Godsdienst* de laatste jaren bijdragen. Te noemen vallen bijvoorbeeld: het dubbelnummer over kind en dood (1995/3-4) in de voorbereidingsfase van het KPC-congres Doodnormaal, het themanummer over WSNS (1993/3), het verslagnummer van het KPC-symposium over levensbeschouwelijk onderwijs (1991/5) en het dubbelnummer met commentaren op het KPC-onderzoek over levensbeschouwelijk onderwijs (1992/7-8).

Theorie en praktijk

De planning van nummers in een jaargang wordt gedeeltelijk door de actualiteit bepaald, waarbij aansluiting wordt gezocht bij onderwijsinnovatie of maatschappelijke ontwikkelingen. Nummers over leerlingbegeleiding, WSNS, armoedeproblematiek, de spiritualiteit van de leerkracht, de school als leef- en werkgemeenschap en waarden/normen in jeugdliteratuur zijn daarvan voorbeelden. Deze nummers zijn in zekere zin vakoverstijgend te noemen, maar geven wel de context aan waarbinnen het vak godsdienst/levensbeschouwing concrete gestalte krijgt. Uit reacties van lezers blijkt, dat deze nummers hogelijk worden gewaardeerd, omdat zij een bijdrage leveren aan de brede identiteitsontwikkeling van de school en het kader voor het vak levensbeschouwing openbreken en verruimen. Ze bieden de lezers misschien wel niet zo zeer direct bruikbare concrete handreikingen, maar wel stof en inspiratie voor een kritische analyse van onderwijskundige ontwikkelingen en voor vragen die daaraan vanuit een levensbeschouwelijke optiek gesteld kunnen worden.

Met name pabo-studenten en –docenten gebruiken meer theoretische nummers over ontwikkelingen rond levensbeschouwelijk onderwijs, ontwikkelen van symbooltaal en betekenis van symbolen, bibliodrama, godsdienstige opvoeding van jonge kinderen, kind en dood enzovoort, als bron en naslagmateriaal voor readers, scripties en werkstukken. Districtskatecheten nemen deze nummers ter hand bij hun begeleidingsactiviteiten en teamgesprekken op basisscholen. Het medio 1996 verschenen auteurs- en trefwoordenregister op *School en Godsdienst* 1976-1995 kwam tegemoet aan de wens van gebruikers, om oude nummers nog een ter hand te kunnen nemen in de onderwijspraktijk. Nummers over sleutelfiguren (Franciscus, Christophorus, Columbus, bijbelse profeten) blijken juist vanwege het informatieve en narratieve gehalte zeer hoog te scoren en worden dan ook vaak nabesteld. Ze blijken goede diensten te bewijzen als aanvullend materiaal bij de lopende projecten of activiteiten op school. Omdat het programma van de basisschool met name ook afgestemd is op het jaarritme, is de belangstelling voor nummers over Kerstmis en Pasen, Carnaval en andere feesten en vieringsmomenten doorheen het jaar (ook in intercultureel en interreligieus perspectief) altijd zeer groot. Er zijn basisscholen die aan de hand van deze nummers enthousiaste en interessante schoolbrede projecten hebben opgezet, waarover vervolgens in *School en Godsdienst* verslag werd gedaan.

Praktijkgerichtheid

Praktijkgerichtheid is een sleutelwoord in de doelstelling van *School en Godsdienst*. Het tijdschrift is bedoeld om leerkrachten met hun begeleiders (districtskatecheten) in het primair onderwijs ondersteuning te bieden bij hun dagelijkse lespraktijk.

De waardering voor het praktisch gehalte van het tijdschrift wordt uiteraard sterk bepaald door de praktijk zelf en door de persoon respectievelijk persoonlijke interesses van de leerkrachten/districtskatecheten. Voor de meeste lezers is dat de praktijk van de *levensbeschouwelijke vorming op school*. Aanvankelijk was de doelstelling breder en had ook betrekking op de diverse vormen van parochiële catechese en de geloofsopvoeding in het gezin. De relatie daarmee wordt nog wel onderhouden, maar juist vanwege de versterking van de praktijkgerichtheid voor de meeste abonnees en de snelle ontwikkelingen en vele veranderingen in het onderwijs komt het hele gebeuren rond en in de school uitdrukkelijker aan de orde.

Uiteindelijk wordt de praktijk het meest bepaald door de methode, projecten of andere leermiddelen die men op school gebruikt. Nummers die over deze methoden en middelen handelen of die aanvullend materiaal bieden rond thema's over lesmateriaal, scoren bij betreffende leerkrachten dan ook het hoogst. Mensen die andere methoden en middelen gebruiken, herkennen hun praktijk daarin minder. De veelheid van methoden en projecten en de grote verschillen daartussen maken dat de praktische bruikbaarheid voor alle abonnees nooit dezelfde kan zijn. De redactie van *School en Godsdienst* heeft nooit voor één richting of slechts enkele methoden willen kiezen, om juist in heel het vakgebied en alle leerkrachten praktijkgerichte ondersteuning te kunnen bieden.

Ten slotte kan de praktijkgerichtheid smal en breed worden gezien. Bij een brede invulling gaat het niet alleen om zaken die bij de uitvoering van de lessen direct van nut zijn, maar ook om zaken die nodig zijn om in de praktijk van alle dag goed en met plezier te kunnen blijven functioneren.

In dit nummer

In het laatste nummer van deze (jubileum)jaargang geven enkele redactieleden – ieder op eigen wijze – aan wat hun betrokkenheid en motivatie is bij *School en Godsdienst*: wat beweegt en drijft hen, op welke wijze proberen zij vorm te geven aan hun ideeën, vanuit welke insteek nemen zij deel aan de redactie, welke perspectieven naar de toekomst van dit tijdschrift hebben zij? In dit nummer publiceren we tevens een bijdrage van de Leuvense student Marc Hendriks, die een licentiaatsverhandeling schreef, waarin hij de inhoud van *School en Godsdienst* 1984-1994 analyseerde. Een studie, die liet zien hoe *School en Godsdienst* in het afgelopen decennium een bijdrage heeft geleverd aan visieontwikkeling op het terrein van godsdienst/levensbeschouwing en praktische ondersteuning en handreikingen heeft gegeven aan scholen.